

اندیشه‌های نوین تربیتی

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

دانشگاه الزهراء

تاریخ دریافت: ۸۸/۲/۱۵

تاریخ بررسی: ۸۸/۳/۵

دوره ۷، شماره ۳

پاییز ۱۳۹۰

صص ۲۹-۹

تاریخ پذیرش: ۹۰/۷/۲۵

تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان

سید داود حسینی نسب^{*}، اکبر سلطانی^{**}

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان در درس علوم تجربی، در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ بود. تحقیق به روش شبه تجربی با پیش آزمون و پس آزمون صورت گرفت. جامعه آماری شامل ۱۰۰ نفر از دانش‌آموزان پسر و دختر سال اول راهنمایی شهر هشتگرد بودند که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب گردیدند. ۴۹ نفر به عنوان گروه آزمایش برای آموزش یادگیری مشارکتی و ۵۱ نفر نیز به عنوان گروه شاهد برای آموزش سنتی به طور تصادفی انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری، آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان (مشمول بر ۴۰ سؤال) بود. آزمودنی‌ها بعد از ۶ هفته اجرای متغیر آزمایشی، ابتدا در پیش آزمون و سپس در پس آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی مشارکت نمودند و رشد مهارت‌های اجتماعی آن‌ها اندازه‌گیری گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t مستقل و t وابسته استفاده شد. مهارت‌های اجتماعی گروه آزمایشی نسبت به گروه شاهد بیشتر بود و تفاوت بین میانگین‌های آن‌ها معنی‌دار بود. علاوه بر این، گروه پسران نسبت به گروه دختران در رویکرد مشارکتی از رشد مهارت‌های اجتماعی بالاتری برخوردار بودند.

کلید واژه‌ها:

یادگیری مشارکتی، یادگیری سنتی، رشد مهارت‌های اجتماعی

* عضو هیأت علمی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز،

Email: d.hosseininasab@gmail.com

تبریز، ایران

** مدرس دانشگاه و دبیر دبیرستان

مقدمه و بیان مسأله

در جهان امروز، پا به پای دگرگونی‌های پرشتاب و توسعه حیرت‌آور دانش، فن‌آوری و فرهنگ، آموزش دانش و فن‌آوری توسعه و تحول یافته است. با بررسی‌های علمی، اهمیت روز افزون روش‌های آموزش همچون دیگر دانش‌ها و پژوهش‌ها روز به روز بیشتر نمایان می‌گردد، به عبارت روشن‌تر، امروزه دانش و فن‌آوری پویا، به اندازه‌ای میدان فراخ توسعه را در هم نوردیده است که تنها از راه آموزش، تعلیم و تعلم دقیق و کاربرد روش‌های علمی و استفاده از نتایج پژوهش‌های آموزشی گسترده و ژرف، همگامی با پیشرفت‌های جهان پویای معاصر امکان‌پذیر است (فتحی آذر، ۱۳۸۲).

تغییر در شیوه‌های یاددهی-یادگیری و استراتژی‌های تدریس و ابداع نوآوری فراوان و مستمر در این زمینه، راهبردهای یاددهی-یادگیری جدید، کاربردی و اثربخشی را فراوری معلمان قرار داده است که معلمان در صورت آموزش و شناسایی دقیق آن‌ها، می‌توانند به فراخور شرایط، ویژگی‌ها و مشکلات هر یک از کلاس‌های خود، از آن‌ها بالاترین بهره و استفاده را ببرند (مجدفر، ۱۳۷۹).

مدت‌ها است که در نظام آموزشی ایران معلمان با تکیه بر روش‌های سنتی، به ویژه سخنرانی، شاگردان را به حفظ و تکرار مفاهیم علمی ترغیب می‌کنند و با وجود اینکه در محافل علمی و تربیتی و حتی اجرایی صحبت از فعال بودن شاگرد، رشد فکری و آزاداندیشی می‌شود، اما در عمل چنین نظرگاه‌هایی جنبه شعارگونه به خود گرفته‌اند. از سوی دیگر، صحبت از تقویت روحیه همکاری و رفاقت در بین دانش‌آموزان و رشد اجتماعی آنان می‌شود، اما در عمل نه تنها گام مؤثری در این راستا برداشته نمی‌شود، بلکه اغلب اوقات همکاری و رفاقت به نوعی رقابت تبدیل می‌شود که نتیجه آن افزایش حسادت، کینه و دشمنی در بین دانش‌آموزان است.

سبک غالب در اکثر آموزش‌های کلاسی، روش سنتی است، به این معنی که شاگردان در زمینه یادگیری مفاهیم درسی، کمتر با موقعیت‌های چالش‌آور مواجه می‌شوند، فرصت‌های کمتری برای تعامل، هم‌فکری، همکاری و بحث و گفت‌وگوی معلم با شاگرد و شاگردان با یکدیگر فراهم می‌شود، رقابت جایگزین همکاری می‌شود و احتمال خطر جمع‌گریزی و گوشه‌گیری در بین شاگردان افزایش می‌یابد (کرامتی، ۱۳۸۶).

به اعتقاد کارشناسان تعلیم و تربیت، دانش‌آموزانی که از طریق یادگیری فعال (Active Learning) به یادگیری می‌پردازند، نه تنها بهتر فرا می‌گیرند، بلکه از یادگیری لذت بیشتری هم می‌برند. زیرا آن‌ها به جای اینکه شنونده صرف باشند، فعالانه در جریان یادگیری مشارکت می‌کنند و خود را مسؤول یادگیری خویش می‌دانند (کرامتی، ۱۳۸۲). از جمله روش‌های فعالی که امروزه توجه صاحب‌نظران تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است، یادگیری مشارکتی (Cooperative Learning) است. شواهد تحقیقاتی نشان می‌دهد بیشتر مسائلی که در روش سنتی و غیر فعال به چشم می‌خورد، در رویکرد مشارکتی به حداقل می‌رسد. برای مثال اسلاوین در تحقیقات خود به شواهدی دست یافته است که نشان می‌دهند روش یادگیری مشارکتی، روابط میان دانش‌آموزان نژادهای مختلف را در کلاس‌های مختلف بهبود می‌بخشد و همچنین این روش موجب بالا رفتن عزت نفس و سایر ویژگی‌های عاطفی مثبت در دانش‌آموزان می‌شود (سیف، ۱۳۸۱).

با وجود پژوهش‌های انجام شده که اغلب به طور کلی برتری تأثیر روش‌های یادگیری مشارکتی را بر پیشرفت تحصیلی بیان نموده‌اند، این تحقیق در نظر دارد به بررسی تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان بپردازد، تا کارایی روش‌های یادگیری مشارکتی علاوه بر پیشرفت تحصیلی بر رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان نیز مشخص شود. امید است که نتایج این تحقیق زمینه آگاهی هر چه بیشتر برنامه‌ریزان و مسؤولین محترم آموزشی و والدین را جهت آموزش بهتر مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان عزیز فراهم نماید تا آن‌ها بتوانند در ایفای نقش شهروندی در جامعه موفق باشند.

پژوهش‌های وسیع اخیر در زمینه یادگیری مشارکتی، این استنباط را که «شرایط رقابت‌انگیز سبب یادگیری کودک به بهترین شکل می‌شود و رقابت در افزایش عملکرد نقش عمده دارد»، نقض کرده است. در یک تحلیل جامع‌تر، مرکب از ۱۲۲ بررسی است که توسط جانسون و جانسون (۲۰۰۱a، ۲۰۰۱b)، انجام گرفته است، محققان دریافتند که برای افزایش پیشرفت و تولید، بهره‌گیری از همکاری بر دو عامل دیگر یعنی رقابت و تلاش فردی ترجیح دارد و همکاری بدون رقابت درون گروهی، در مقایسه با همکاری توأم با رقابت درون گروهی، پیشرفت و تولید بیشتری به بار می‌آورد (کارتلیج و میلبرن، ۱۳۷۵).

اسلاوین (۱۳۷۱) و شاران (۱۹۸۰) هر دو بعد از بررسی وسیع اثبات کردند که کارایی

روش‌های یادگیری مشارکتی در پیشرفت، بیشتر قابل توجه است و سبب ایجاد روابط مثبت بیشتر میان نژادهای مختلف مدارس مختلط می‌شود و در افزایش عزت نفس دانش‌آموزان، علاقه‌مند شدن به همکلاسی‌ها و معلم و احساس خویشتن‌داری مؤثر است.

شاران (۱۹۸۰) به سودمندی روش گروهی به دلیل بالا بردن سطح یادگیری بدون از دست رفتن فراگیری اطلاعات پایه و در نتیجه بهبود جو اجتماعی کلاس اشاره می‌کند. نیومن و تامپسون در پژوهش ترکیبی و فراتحلیلی از ۳۷ پژوهش انجام یافته، مشخص نمودند که در ۹۸ درصد آن‌ها، یادگیری مشارکتی بر روش سنتی برتری دارد (فتیحی آذر، ۱۳۸۲).

هارتاپ معتقد است دانش‌آموزانی که به آن‌ها مسئولیتی واگذار می‌شود و به سایر همکلاسی‌های خود درس می‌دهند، مطالبی می‌آموزند و انگیزش آن‌ها با موضوع درسی افزایش و عملکرد تحصیلی‌شان بهبود می‌یابد. علاوه بر این، عزت نفس رفتار اجتماعی دانش‌آموزان بهتر می‌شود (طالبی، ۱۳۸۴).

مطالعات اسلاوین (۱۳۷۱) نشان می‌دهد دانش‌آموزانی که به شیوه گروهی آموزش می‌بینند، از حیث نوع دوستی، برخوردهای دوستانه و رفتارهای مطلوب اجتماعی نسبت به دانش‌آموزان گروه شاهد از وضعیت بهتری برخوردار بودند و تمایل بیشتری به احترام گذاشتن به ارزش‌ها و احترام به دیگران داشتند.

نتایج تحقیقات انجام یافته نشان می‌دهد که یادگیری مشارکتی می‌تواند در زمینه‌های زیر برای فراگیران متمر ثمر واقع شود (کاگان، ۲۰۰۱).

- ۱) افزایش یادگیری دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی آن‌ها
- ۲) بهبود قوه حافظه فراگیران
- ۳) افزایش رضایت فراگیران از تجربه یادگیری‌شان
- ۴) کمک به فراگیران در توسعه مهارت‌های ارتباط شفاهی
- ۵) توسعه مهارت‌های اجتماعی فراگیران
- ۶) بالا بردن عزت نفس دانش‌آموزان
- ۷) کمک به بهبود روابط بین نژادی
- ۸) بهبود نگرش‌های مثبت دانش‌آموزان به یادگیری، مدرسه، همکلاسی‌ها و خودشان

نتایج پژوهش‌ها و بررسی‌های ارایه شده در مورد تنگناهای نظام آموزشی در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که فرآیند یاددهی-یادگیری در مدارس کشور، با مشکلات جدی روبه‌رو بوده است، از جمله یافته‌های حاصل از سومین مطالعه بین‌المللی ریاضی و علوم (Third International Mathematics and Science Study یا به اختصار TIMSS) در مورد عملکرد دانش‌آموزان، بیانگر عملکرد ضعیف دانش‌آموزان ایرانی در موضوعات مورد سنجش به خصوص علوم است (کیامنش، ۱۳۷۹).

نتایج این مطالعه بین‌المللی نشان می‌دهد که توانایی دانش‌آموزان در سطوح بالای یادگیری به ویژه مهارت‌های عملکردی و فرآیندی در مقایسه با دانش‌آموزان کشورهای دیگر کمتر است. از آنجایی که محتوای برنامه‌های درسی در علوم و ریاضی تا حدودی با دیگر کشورها یکسان است، این ضعف بیشتر از روش‌های نامناسب یاددهی و یادگیری ناشی می‌شود که در عمل، دانش‌آموزان را به سوی یادگیری حفظی سوق می‌دهد. نتیجه این بررسی ضرورت بازنگری در روش‌های آموزش و یادگیری و حرکت به سمت روش‌های نوین آموزشی را بیش از پیش خاطر نشان می‌سازد (کیامنش، نوری و بیات، ۱۳۷۶).

بنابراین به دلیل حاکمیت روش‌های سنتی در مدارس ایران، افت تحصیلی فاحش و ناکارآمدی درونی و بیرونی آموزش و پرورش در سطوح مختلف تحصیلی، یادگیری سطحی و غیر پایدار، وجود رقابت ناسالم تحصیلی در بین دانش‌آموزان قوی‌تر، ضرورت توسعه روحیه رفاقت و همکاری و رشد مهارت‌های اجتماعی و آموزش روش‌های حل مسئله در فراگیران احساس می‌شود.

با توجه به نقش اساسی مهارت‌های اجتماعی در روابط میان فردی و ویژگی اکتسابی بودن آن‌ها از یک سو و ارتباط مهارت‌های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی و نقش آن‌ها در کاهش مشکلات روحی، ذهنی و کج‌روی‌های اخلاقی از سوی دیگر، ضرورت آموزش آن‌ها به طور کامل احساس می‌شود. بنابراین، با توجه به اهمیت مسئله، به ویژه یادگیری در سطوح آموزش‌های عمومی، ضرورت دارد تا با انجام پژوهش‌ها و تحقیقات و مد نظر قرار دادن نتایج آن‌ها در این خصوص، مقدمات به کارگیری روش‌های فعال یاددهی-یادگیری در کلاس‌های درس فراهم شود تا در روند جامعه‌پذیری و آموزش مهارت‌های اجتماعی فراگیران مثمر ثمر واقع شود.

فرضیه‌های پژوهش

این پژوهش در صدد بررسی فرضیه‌ها و سؤال زیر بوده است:

- ۱) مهارت‌های فعالیت گروهی در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است.
- ۲) مهارت‌های احترام به دیگران در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است.
- ۳) مهارت‌های رعایت مقررات در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است.
- ۴) مهارت‌های انجام وظیفه در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است.
- ۵) مهارت‌های تحمل‌پذیری در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است.
- ۶) آیا بین مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر و دختر در دو گروه (مشارکتی و سنتی) تفاوتی وجود دارد؟
- ۷) مهارت‌های اجتماعی در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است.

روش پژوهش

جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش، کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر کلاس‌های اول راهنمایی شهر هشتگرد که در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵، در مدرسه راهنمایی مشغول به تحصیل بودند، در نظر گرفته شد. تعداد کل دانش‌آموزان ۴۱۸ نفر بود که ۱۷۵ نفر از این دانش‌آموزان دختر و ۲۴۳ نفر پسر بودند.

نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

در این پژوهش برای انتخاب نمونه از شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شد. از بین مدارس شهر هشتگرد، چهار مدرسه راهنمایی (دو مدرسه پسرانه و دو مدرسه دخترانه) به تصادف انتخاب شدند.

با توجه به شیوه نمونه‌گیری و حجم نمونه بالا، نمونه آماری این پژوهش عبارت از دانش‌آموزان ۴ کلاس پایه اول راهنمایی شهرستان هشتگرد بود که ۲ کلاس پسر و ۲ کلاس دختر بودند. یک کلاس پسر به تعداد ۲۵ نفر و یک کلاس دختر به تعداد ۲۴ نفر به عنوان گروه تجربی (به شیوه مشارکتی) و دو کلاس دیگر، دختر به تعداد ۲۸ نفر و پسر به تعداد ۲۳ نفر به عنوان گروه شاهد (با شیوه سنتی) تحت آموزش قرار گرفتند.

ابزار پژوهش، روایی و پایایی آن

ابزار تحقیق، پرسش‌نامه ارزشیابی رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان بود که دارای ۴۰ سؤال ۳ گزینه‌ای بود. سؤالات با توجه به فرضیه‌های تحقیق، رشد مهارت‌های اجتماعی فراگیران را می‌سنجید. این مؤلفه‌ها شامل مهارت‌های مربوط به احترام به دیگران، رعایت مقررات، انجام وظیفه، فعالیت گروهی و تحمل‌پذیری بودند.

این آزمون توسط محمدرضا کرامتی برای پایان‌نامه دکتری، بر اساس دیدگاه گات و سفران، داماس، اسمیت، تمک، میلبرن و دیگران ... طراحی و اعتباریابی شده بود و ضریب پایایی آن ۰/۸۹۵ به دست آمده بود. چون این پرسش‌نامه با اندکی تغییر در پژوهش حاضر مورد استفاده قرار گرفت، پژوهشگر جهت اطمینان از پایایی، آن را در نمونه کوچک ۲۰ نفری از آزمودنی‌ها (به غیر از گروه‌های آزمایش و شاهد)، به اجرا گذاشت و از طریق روش محاسبه ضریب پایایی آلفای کرونباخ میزان پایایی پرسش‌نامه را برابر با ۰/۷۴۴ به دست آورد. در این تحقیق، علاوه بر نظرات استاد راهنما و استادان دیگر، منابع دیگر نیز مد نظر قرار گرفت و روایی ابزار مورد استفاده، محرز گردید.

طرح تحقیق

طرح این پژوهش با به کارگیری روش تحقیق نیمه تجربی، با استفاده از دو گروه (شاهد و آزمایش) به اجرا درآمد. بدین صورت که افراد به نسبت متجانس آزمودنی، به طور تصادفی به دو گروه «الف» و «ب» تقسیم می‌شوند. در این حالت، گروه «الف» را گروه آزمایشی می‌نامند که تحت تأثیر متغیر مستقل قرار می‌گیرد و گروه «ب» را گروه کنترل (شاهد یا گواه) می‌نامند که تحت تأثیر متغیر مستقل گروه اول قرار نمی‌گیرد. در این روش از پیش آزمون و پس آزمون استفاده شده است؛ بدین معنی که قبل از اعمال متغیرها، از هر دو گروه آزمایش و شاهد، آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی به عمل آمد و وضعیت آن‌ها روشن شد. سپس گروه آزمایش تحت تأثیر متغیر مستقل یادگیری مشارکتی قرار گرفت. پس از آن از هر دو گروه آزمون به عمل آمد و نتایج دو آزمون با یکدیگر مقایسه شد.

روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاعات

برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان، از

آمار توصیفی و استنباطی به کمک نرم‌افزار آماری SPSS استفاده شد. از آمار توصیفی برای محاسبه میانگین، واریانس، انحراف معیار، رسم جداول و نمودارها و از آمار استنباطی به منظور یافتن میزان قابلیت تعمیم‌پذیری یافته‌ها و نیز در نظر داشتن نوع داده‌ها و اهداف تحقیق استفاده شد. به منظور تعیین اختلاف موجود بین میانگین گروه‌های مورد مطالعه از نظر متغیر وابسته و بررسی فرضیه‌ها از آزمون t مستقل و در فرضیه هفتم پژوهش از t وابسته استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

در جدول ۱ میانگین، انحراف معیار و همچنین خطای استاندارد میانگین مربوط به دانش‌آموزان گروه‌های آزمایش و شاهد به تفکیک ارایه شده است. ارقام نشان می‌دهد عملکرد گروه آزمایش نسبت به گروه شاهد قابل توجه می‌باشد. میانگین گروه آزمایش در پیش آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی حدود ۶۴/۷۳ بوده است که به علت آموزش آزمودنی‌ها این رقم در پس آزمون به ۷۵/۹۳ افزایش یافته است. در حالی که پس آزمون و پیش آزمون گروه شاهد تفاوت چندانی نداشته است، بلکه میانگین گروه شاهد نسبت به پیش آزمون هم مقداری کاهش یافته است. این مسأله نشان می‌دهد که آموزش یادگیری مشارکتی تأثیر قابل توجهی بر روی آزمودنی‌های گروه آزمایش داشته است. مقایسه میانگین‌های پیش آزمون دو گروه آزمایش و شاهد نشان می‌دهد که دو گروه قبل از آموزش از مهارت اجتماعی یکسانی برخوردار بوده‌اند و تفاوت ناچیز موجود نیز، ناشی از شانس یا موارد دیگر بوده است.

جدول ۱: آماره‌های توصیفی نمرات آزمودنی‌ها در پیش آزمون و پس آزمون مهارت‌های اجتماعی

شاخص	میانگین	انحراف معیار	واریانس	خطای استاندارد میانگین	
	پیش آزمون	پس آزمون	پیش آزمون	پس آزمون	
گروه آزمایش	۶۴/۷۳	۷۵/۹۳	۸/۳۳	۷/۸۶	۶۹/۴۲
گروه شاهد	۶۶/۶۶	۶۲/۵۲	۷/۵۸	۱۰/۳۲	۵۷/۵۴

یافته‌های استنباطی

برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون معنی‌داری t مستقل و برای فرضیه هفتم از t وابسته استفاده شد. فرضیه اول: مهارت‌های فعالیت گروهی در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. با توجه به نتایج جدول ۲ چنین استنباط می‌شود که مهارت‌های فعالیت گروهی در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است، یعنی در سطح $P < 0/05$ تفاوت معنی‌دار می‌باشد. از این‌رو H_0 رد و H_1 تأیید می‌گردد؛ یعنی فرضیه فوق تأیید می‌شود. بنابراین در پاسخ به فرضیه اول تحقیق می‌توان گفت که بین میانگین‌های دو گروه از نظر آماری تفاوت معنی‌دار وجود دارد و مهارت‌های فعالیت گروهی آزمودنی‌های گروه آزمایش که با شیوه مشارکتی موردآموزش قرار گرفته‌اند، نسبت به آزمودنی‌های گروه شاهد که تحت شیوه‌های سنتی و معمول آموزش دیده‌اند، افزایش چشم‌گیری داشته است.

فرضیه دوم: مهارت‌های احترام به دیگران در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. با توجه به نتایج جدول ۳ چنین استنباط می‌شود که مهارت‌های احترام به دیگران در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است، یعنی در سطح $P < 0/05$ تفاوت معنی‌دار می‌باشد. از این‌رو H_0 رد و H_1 تأیید می‌گردد؛ یعنی فرضیه فوق تأیید می‌شود.

فرضیه سوم: مهارت‌های رعایت مقررات در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. با توجه به نتایج جدول ۴ چنین استنباط می‌شود که مهارت‌های رعایت مقررات در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی نبوده است. یعنی در سطح $P < 0/05$ تفاوت معنی‌دار نمی‌باشد، از این‌رو H_0 رد و H_1 تأیید می‌گردد؛ یعنی فرضیه فوق تأیید نمی‌شود.

جدول ۲: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت میانگین دو گروه در پس آزمون برای

مهارت فعالیت گروهی

شاخص	n	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	میانگین ها	خطای معیار تفاوت	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی داری
آزمایش	۴۸	۱۳/۸۳	۱/۸۸	۰/۲۶۹					۶/۶۵	۰/۰۰۱
شاهد	۴۶	۱۰/۵۵	۲/۸۶	۰/۴۱۷				۹۴		

فرضیه چهارم: مهارت‌های انجام وظیفه در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. با توجه به نتایج جدول ۵ چنین استنباط می‌شود که انجام وظیفه در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. یعنی در سطح $P < 0/05$ تفاوت معنی‌دار می‌باشد، از این‌رو H_0 رد و H_1 تأیید می‌گردد؛ یعنی فرضیه فوق تأیید می‌شود.

فرضیه پنجم: مهارت‌های تحمل‌پذیری در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. با توجه به نتایج جدول ۶ چنین استنباط می‌شود که مهارت تحمل‌پذیری در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. یعنی در سطح $P < 0/05$ تفاوت معنی‌دار می‌باشد، از این‌رو H_0 رد و H_1 تأیید می‌گردد؛ یعنی فرضیه فوق می‌شود.

جدول ۳: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت میانگین آزمودنی‌ها در دو گروه در پس آزمون برای مهارت احترام به دیگران

تفاوت	=	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	خطای معیار تفاوت میانگین‌ها	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی‌داری
آزمایش	۴۷	۱۴/۶۶	۱/۳۸	۰/۲۰۰۵	۰/۴۳۴	۹۶	۶/۵۹	۰/۰۰۱	
شاهد	۵۰	۱۱/۸	۲/۶۸	۰/۳۸					

جدول ۴: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت میانگین آزمودنی‌ها در دو گروه در پس آزمون برای مهارت رعایت مقررات

تفاوت	=	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	خطای معیار تفاوت میانگین‌ها	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی‌داری
آزمایش	۴۸	۵/۳۳	۰/۹۰۷	۰/۱۳۰	۰/۴۵۶	۹۶	۱/۹۱	۰/۰۵۸	
شاهد	۴۹	۴/۴۶	۳/۰۳	۰/۴۲۸					

جدول ۵: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت میانگین آزمودنی‌ها در دو گروه در پس آزمون برای مهارت انجام وظیفه

نمونه	n	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	میانگین‌ها	خطای معیار تفاوت	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی داری
آزمایش	۴۷	۷/۱۲	۱/۱۵	۱/۱۶۸	۰/۳۰۳		۹۳		۳/۷۱	۰/۰۰۱
شاهد	۴۵	۶/۰۰۰	۱/۷۳	۰/۲۵۰						

جدول ۶: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت میانگین آزمودنی‌ها در دو گروه در پس آزمون برای مهارت تحمل‌پذیری

نمونه	n	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	میانگین‌ها	خطای معیار تفاوت	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی داری
آزمایش	۴۵	۱۵/۲۳	۴/۲۱	۰/۶۲۱	۰/۸۲۶		۹۳		۲/۹۷	۰/۰۰۱
شاهد	۴۸	۱۲/۷۵	۲/۸۸	۰/۵۶۰						

فرضیه ششم: آیا بین مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر و دختر در دو گروه مشارکتی و سنتی تفاوتی وجود دارد؟

با توجه به نتایج جدول ۷ چنین استنباط می‌شود که بین مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر و پسر در گروه مشارکتی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. می‌توان گفت که پسران در مقایسه با دختران که با روش مشارکتی آموزش دیده‌اند، از مهارت‌های اجتماعی بالاتری برخوردار هستند. از این رو H_0 رد و H_1 تأیید می‌گردد؛ یعنی فرضیه فوق تأیید می‌شود.

با توجه به نتایج جدول ۸ چنین استنباط می‌شود که مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر و پسر در گروه سنتی تفاوت معنی‌داری با هم ندارند.

فرضیه هفتم: مهارت‌های اجتماعی در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. با توجه به نتایج جدول ۹ چنین استنباط می‌شود که مهارت‌های اجتماعی گروه آزمایش در پس آزمون نسبت به پیش آزمون، به علت تأثیر مثبت یادگیری مشارکتی افزایش قابل توجهی داشته است. یعنی در سطح $P < 0/05$ تفاوت معنی‌دار می‌باشد، از این‌رو H_0 رد و H_1 تأیید می‌گردد؛ یعنی فرضیه فوق تأیید می‌شود. بنابراین در پاسخ به فرضیه هفتم تحقیق، می‌توان گفت که تفاوت میانگین نمرات آزمودنی‌های گروه آزمایش در پس آزمون و پیش آزمون از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد.

جدول ۷: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت میانگین در دو گروه (پسر و دختر) در گروه مشارکتی در پس آزمون

شاخص	n	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	میانگین ها	خطای معیار تفاوت	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی داری
پسر	۲۲	۷۷	۷/۰۴	۱/۵۰	۳/۶۰۵		۳۷		۲/۸۲	۰/۰۰۸
دختر	۲۱	۷۴/۸۰	۸/۶۶	۱/۸۹						< ۰/۰۰۱

جدول ۸: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت میانگین در دو گروه (پسر و دختر) در گروه سنتی در پس آزمون

شاخص	n	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	میانگین ها	خطای معیار تفاوت	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی داری
پسر	۱۷	۶۵/۱۷	۸/۷۱	۲/۱۱	۳/۵۶۸			۳۶	۰/۹۱	۰/۳۶۹
دختر	۲۵	۶۰/۷۲	۱۱/۱۰	۲/۲۲						

جدول ۹: نتایج آزمون t وابسته برای پیش آزمون و پس آزمون گروه آزمایش

نمونه	n	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	میانگین‌ها	خطای معیار تفاوت	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی داری
پیش آزمون	۴۳	۶۴/۷۳	۸/۳۳	۱/۲۴	۱/۹۴		۳۸		۵/۴۰۴	۰/۰۰۱
پس آزمون	۴۲	۷۵/۹۳	۷/۸۶	۱/۵۹						

با توجه به نتایج جدول ۱۰ چنین استنباط می‌شود که مهارت‌های اجتماعی در دو گروه مشارکتی و سنتی در پیش آزمون تفاوت چندانی با هم نداشته است. یعنی در سطح $P < ۰/۰۵$ تفاوت معنی دار می‌باشد.

جدول ۱۰: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت میانگین در دو گروه مشارکتی و سنتی برای مهارت‌های اجتماعی در پیش آزمون

نمونه	n	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	میانگین‌ها	خطای معیار تفاوت	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی داری
آزمایش	۴۳	۶۴/۷۳	۸/۳۳	۱/۲۴	۱/۶۶		۸۹		-۱/۱۹	۰/۲۳۶
شاهد	۴۵	۶۶/۶۶	۷/۳۸	۱/۱۳						

جدول ۱۱: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت در دو گروه مشارکتی و سنتی برای مهارت دوست‌یابی در پس آزمون

نمونه	n	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	میانگین‌ها	خطای معیار تفاوت	df	درجه آزادی	t محاسبه شده	سطح معنی داری
آزمایش	۴۹	۹/۱۸	۱/۱۸	۰/۱۶۹	۰/۳۳۲		۹۷		۴/۱۶	۰/۰۰۱
شاهد	۵۰	۷/۸۰	۲/۰۱	۰/۲۸۴						

یافته‌های جانبی

نتایج پژوهش حاضر علاوه بر تأیید فرضیه‌های تحقیق، نشان می‌دهد که یادگیری مشارکتی بر مهارت مربوط به دوست‌یابی و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان نیز تأثیر مثبت داشته است. با توجه به نتایج جدول ۱۱ چنین استنباط می‌شود که مهارت‌های دوست‌یابی در روش مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. یعنی در سطح $P < 0/05$ تفاوت معنی‌دار می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت که میانگین نمرات آزمودنی‌های گروه آزمایش، که با شیوه مشارکتی آموزش دیده‌اند، نسبت به آزمودنی‌های گروه شاهد، که با شیوه‌های معمول و سنتی آموزش دیده‌اند، در مهارت دوست‌یابی بیشتر بوده است و تفاوت بین دو گروه از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد.

با توجه به نتایج جدول ۱۲ چنین استنباط می‌شود که مهارت‌های مسئولیت‌پذیری در گروه مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. یعنی در سطح $P < 0/05$ تفاوت معنی‌دار می‌باشد.

جدول ۱۲: نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت در دو گروه مشارکتی و سنتی برای مهارت مسئولیت‌پذیری در پس آزمون

تفاوت	=	تفاوت	تفاوت	تفاوت	تفاوت	تفاوت	تفاوت	تفاوت
میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین
۴۹	۱۰/۶۵	۲/۳۴	۰/۳۳۴	۰/۴۴۹	۹۴	۵/۷۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
۴۷	۸/۰۸	۲/۰۴	۰/۲۹۷					

بحث و نتیجه‌گیری

در این قسمت فرضیه‌های تحقیق هر کدام به طور جداگانه مطرح و نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه‌ها مورد بحث، تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرند و سپس بر اساس تفاسیر، نتیجه‌گیری به عمل می‌آید.

فرضیه ۱ تحقیق: مهارت‌های فعالیت گروهی در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. با توجه به نتایج ذکر شده در بخش یافته‌های استنباطی این پژوهش، معنی‌داری اختلاف موجود میان میانگین‌های دو گروه آزمایش و شاهد با استفاده از آزمون پارامتری t نشان داده شد. بنابراین در پاسخ به فرضیه اول تحقیق حاضر، می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که بین میانگین‌های دو گروه از نظر آماری تفاوت معنی‌داری وجود داشته است و مهارت فعالیت گروهی در آزمودنی‌های گروه آزمایش نسبت به گروه شاهد بیشتر بوده است. بنابراین فرض تحقیق تأیید و فرض صفر رد می‌شود.

لازم به ذکر است که نتیجه‌گیری در مورد فرضیه ۱ تحقیق با یافته‌های آرنندز (شعبانی، ۱۳۸۲)، اسلاوین (۱۳۷۱)، مرتز (۱۳۷۲)، جانسون و جانسون (۲۰۰۱b، ۲۰۰۱a)، کرامتی (۱۳۸۲)، قلتاش (۱۳۸۳) و هالوبک (قدرتی، ۱۳۸۰) هم‌سویی دارد و همگی از تأثیر مثبت یادگیری مشارکتی بر فعالیت گروهی خبر می‌دهند. بدین صورت فرضیه اول تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد.

فرضیه ۲ تحقیق: مهارت‌های احترام به دیگران در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. در پاسخ به فرضیه دوم تحقیق می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که بین میانگین‌های دو گروه از نظر آماری تفاوت معنی‌داری وجود داشته است و مهارت‌های احترام به دیگران در آزمودنی‌های گروه آزمایش نسبت به گروه شاهد، بیشتر بوده است. بنابراین فرض تحقیق تأیید و فرض صفر رد می‌شود.

لازم به ذکر است که نتیجه‌گیری در مورد فرضیه دوم تحقیق با یافته‌های اسلاوین (۱۳۷۱)، مرتز (۱۳۷۲)، جانسون و جانسون (۲۰۰۱b، ۲۰۰۱a)، کرامتی (۱۳۷۶) و قلتاش (۱۳۸۳) هم‌سویی دارد و همگی بر تأثیر مثبت یادگیری مشارکتی بر مهارت‌های احترام به دیگران اشاره دارند. بدین صورت فرضیه دوم تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد.

فرضیه ۳- تحقیق: مهارت‌های رعایت مقررات در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. در پاسخ به فرضیه سوم تحقیق می‌توان چنین استنباط کرد که بین میانگین‌های دو گروه از نظر آماری تفاوت معنی‌دار وجود ندارد و مهارت‌های رعایت مقررات در آزمودنی‌های گروه آزمایش نسبت به گروه شاهد، از نظر آماری تفاوت معنی‌داری نکرده است. بنابراین فرض تحقیق رد و فرض صفر تأیید می‌شود.

لازم به ذکر است که نتیجه‌گیری در مورد فرضیه سوم تحقیق با یافته‌های کرامتی (۱۳۸۶)، و نمان (کرامتی، ۱۳۸۶) و قلتاش (۱۳۸۳) هم‌سوئی نداشته است. بدین صورت فرضیه سوم تحقیق مورد تأیید قرار نمی‌گیرد.

فرضیه ۴- تحقیق: مهارت‌های انجام وظیفه در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. در پاسخ به فرضیه چهارم تحقیق می‌توان گفت که بین میانگین‌های نمرات آزمودنی‌های گروه آزمایش و گروه شاهد تفاوت معنی‌دار بوده است و نمرات گروه آزمایش بیشتر از گروه شاهد بوده است. می‌توان گفت که شیوه مشارکتی تأثیر مثبتی بر مهارت انجام وظیفه دانش‌آموزان داشته است. بنابراین فرض تحقیق تأیید و فرض صفر رد می‌شود.

لازم به ذکر است که این نتیجه‌گیری با یافته‌های اسلاوین (۱۳۷۱)، و نمان (کرامتی، ۱۳۸۶)، کرامتی (۱۳۸۲) و قلتاش (۱۳۸۳) هم‌سوئی دارد. بنابراین فرضیه چهارم تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد.

فرضیه ۵- تحقیق: مهارت‌های تحمل‌پذیری در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. در پاسخ به فرضیه پنجم تحقیق می‌توان چنین استنباط کرد که میانگین نمرات آزمودنی‌های گروه آزمایش، نسبت به میانگین نمرات آزمودنی‌های گروه شاهد بیشتر بوده است. پس می‌توان گفت که شیوه مشارکتی تأثیر مثبتی بر مهارت تحمل‌پذیری دانش‌آموزان داشته است. بنابراین فرض تحقیق تأیید و فرض صفر رد می‌شود.

نتیجه‌گیری در مورد فرضیه پنجم تحقیق با یافته‌های اسلاوین (۱۳۷۱)، روگاف (۱۹۹۰)، کاگان و کاگان (۱۹۹۴)، جویس، ویل و کالهن (۱۹۷۲)، کرامتی (۱۳۸۲) و قلتاش (۱۳۸۳) هم‌سوئی دارد و همگی از تأثیر مثبت یادگیری مشارکتی بر مهارت‌های تحمل‌پذیری خبر می‌دهند. بنابراین فرضیه پنجم تحقیق بدین صورت مورد تأیید قرار می‌گیرد.

فرضیه ۶- تحقیق: آیا بین مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر و دختر در دو گروه مشارکتی و سنتی تفاوتی وجود دارد. در پاسخ به فرضیه ششم تحقیق می‌توان گفت که بین میانگین‌های نمرات آزمودنی‌های پسر و دختر در دو گروه مشارکتی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر افزایش بیشتری نسبت به دانش‌آموزان دختر داشته است، اما در گروه سنتی بین دو گروه پسر و دختر تفاوت معنی‌داری وجود نداشته است. نتایج این فرضیه با تحقیق کرامتی (۱۳۸۶) هم‌سویی ندارد.

فرضیه ۷- تحقیق: مهارت‌های اجتماعی در یادگیری مشارکتی بیشتر از روش سنتی است. در پاسخ به فرضیه هفتم تحقیق می‌توان گفت که بین میانگین‌های گروه آزمایش در پس آزمون و پیش آزمون تفاوت معنی‌داری وجود دارد و میانگین نمرات پس آزمون آزمودنی‌های گروه آزمایش، به مراتب بیشتر از نمرات پیش آزمون آزمودنی‌های همان گروه است. بنابراین فرض تحقیق تأیید و فرض صفر رد می‌شود.

نتیجه‌گیری در مورد فرضیه هفتم تحقیق با یافته‌های کاگان (۲۰۰۱)، شاران (۱۹۸۰)، اسلاوین (۱۳۷۱)، جانسون و جانسون (۲۰۰۱b، ۲۰۰۱a)، جویس و همکاران (۱۹۷۲)، کرامتی (۱۳۸۶) و قلتاش (۱۳۸۳) هم‌سویی دارد.

پیشنهادهای

۱- با توجه به اینکه اثربخشی شیوه مشارکتی در رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان در بسیاری از پژوهش‌ها و همچنین پژوهش حاضر مورد تأیید قرار گرفته است، بهتر است شیوه یادگیری فوق به عنوان یکی از شیوه‌های مؤثر در جهت رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان و جایگزینی برای روش‌های یاددهی- یادگیری سنتی و معمول در مدارس مورد استفاده قرار گیرد.

۲- پیشنهاد می‌شود دستگاه‌های مربوط، به ویژه آموزش و پرورش با برگزاری کارگاه‌های آموزشی، معلمان را با شیوه‌های نوین آموزشی، به خصوص رویکردهای یادگیری مشارکتی آشنا سازند، تا در کلاس‌های درس به طور مستمر مورد استفاده قرار گیرد.

۳- پیشنهاد می‌شود که با برقراری ارتباط تعاملی و دو جانبه بین خانه و مدرسه، والدین را نسبت به وظایف تربیتی‌شان، بیش از پیش آگاه سازند و آن‌ها را در هدایت فرزندانشان در

انتخاب مهارت‌های اجتماعی مناسب نظیر مسئولیت‌پذیری، دوست‌یابی، انجام وظیفه، تحمل‌پذیری و ... یاری نمایند.

۴- با توجه به نتایج تحقیق، مهارت‌های اجتماعی پسران نسبت به دختران در گروه مشارکتی بیشتر بوده است، از این‌رو توصیه می‌شود معلمان و والدین نسبت به آموزش مهارت‌های اجتماعی دختران توجه بیشتری داشته باشند.

۵- پیشنهاد می‌شود که تحقیق حاضر در دوره‌های مختلف تحصیلی (ابتدایی، متوسطه و سطوح بالاتر) و در مناطق مختلف کشور تکرار شود.

۶- پیشنهاد می‌شود که با استفاده از رویکردهای دیگر یادگیری مشارکتی، تحقیقاتی در مقاطع مختلف تحصیلی و در دروس مختلف از جمله دروس علوم پایه صورت گیرد.

۷- پیشنهاد می‌شود تأثیر رویکردهای یادگیری مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی و نگرش دانش‌آموزان به یادگیری در دروس و دوره‌های مختلف تحصیلی، طی پژوهشی مورد بررسی قرار گیرد.

۸- پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی، جهت سنجش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان علاوه بر پرسش‌نامه از سایر ابزارها، به خصوص مشاهده و مصاحبه و یا از نظرات والدین و معلمان نیز استفاده شود.

منابع

- اسلاوین، ر. (۱۳۷۱). جمع بندی تحقیقات انجام شده پیرامون یادگیری مشارکتی. ترجمه ف.، فقیهی قزوینی، فصلنامه تعلیم و تربیت، ۸(۲)، ۱۶-۱۴.
- جویس، ب.، ویل، م.، و کالهن، ا. (۱۹۷۲). الگوهای جدید تدریس. ترجمه م. ر.، بهرنگی، ۱۳۸۰. تهران: انتشارات تابان.
- سیف، ع. ا. (۱۳۸۱). روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری و آموزش). تهران: انتشارات آگاه.
- شعبانی، ح. (۱۳۸۲). روش تدریس پیشرفته (آموزش مهارت‌ها و راهبردهای تفکر). تهران: انتشارات سمت.
- طالبی، م. (۱۳۸۴). مقایسه تأثیر روش‌های یادگیری مشارکتی و سنتی بر پیشرفت تحصیلی و نگرش به یادگیری ریاضی در دانش‌آموزان سال دوم راهنمایی مدارس ارومیه در سال تحصیلی ۱۳۸۳-۸۴ (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). تبریز: دانشگاه تبریز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- فتحی آذر، ا. (۱۳۸۲). روش‌ها و فنون تدریس. تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز.
- قدرتی، م. (۱۳۸۰). مقایسه تأثیر یادگیری مشارکتی با یادگیری انفرادی در میزان یادگیری، درک و فهم، تجزیه و تحلیل و قضاوت اطلاعات علمی درس علوم تجربی دانش‌آموزان پایه پنجم شهر قم (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- قلناش، ع. (۱۳۸۳). بررسی تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی شهر کرمان در سال تحصیلی ۱۳۸۳-۱۳۸۲ (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- کارتلیج، ج.، و میلبرن، ج. ا. (۱۳۷۵). آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان، ترجمه م. ح.، نظری نژاد. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- کرامتی، م. ر. (۱۳۸۲). نگاهی نو و متفاوت به رویکرد یادگیری مشارکتی (یادگیری از طریق همیاری). مشهد: انتشارات آیین تربیت.

- کرامتی، م. ر. (۱۳۸۶). مطالعه تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی ریاضی دانش‌آموزان پایه پنجم/ابتدایی شهر مشهد در سال تحصیلی ۱۳۸۱-۱۳۸۲ (پایان‌نامه دکتری). تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- کیامنش، ع. ر. (۱۳۷۹). مطالعات ارزشیابی، روند فعالیت‌ها و بازده‌های آموزشی مدارس: یافته‌ها و چشم‌اندازها. نشریه پژوهش‌های تربیتی دانشگاه تربیت معلم تهران، شماره ۱ و ۲، صص ۴۱، ۴۳.
- کیامنش، ع. ر.، نوری، ر.، بیات، ک. (۱۳۷۶). یافته‌های سومین مطالعه بین‌المللی تیمز (علوم دوره راهنمایی) (چاپ اول). تهران: وزارت آموزش و پرورش، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- مجدفر، م. (۱۳۷۹). دلایل بایسته در رویکرد آموزش به پژوهش. روزنامه همشهری، شماره ۳۱، دی ماه، ص ۱۲.
- مرتز، ر. ج. (۱۳۷۲). تدریس: یادگیری (ابعاد شخصی رشد معلم)، ترجمه م. ر. کرامتی. مشهد: نشر خاطره.

- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2001a). Cooperative learning. [Online] 15 October 2001. Retrieved from <http://edtech.kennesaw.edu/intech/cooperativelearning.htm>.
- Johnson, R. T., & Johnson, D. W. (2001b). An Overview of Cooperative Learning. [Online] 15 October 2001. Retrieved from http://clearspecs.com/joomla15/downloads/ClearSpecs69V01_Overview%20of%20Cooperative%20Learning.pdf
- Kagan S, Kagan M. (1994). Cooperative Learning. San Clemente, CA: Kagan Publishing; 1994.
- Kagan, S. (2001). Kagan Structures for Emotional Intelligence. Kagan Online Magazine, 4(4) Retrieved from http://www.kaganonline.com/free_articles/dr_spencer_kagan/278/Kagan-Structures-for-Emotional-Intelligence.
- Rogoff, B. (1990). Apprenticeship in Thinking: Cognitive Development in Social Context. New York: Oxford University Press, USA.
- Sharan, S. (1980). Cooperative Learning in Small Groups: Recent Methods and Effects on Achievement, Attitudes, and Ethnic Relations. Review of Educational Research, 50(2), 241-271.

The effects of cooperative learning on development of social skills among students

S. D. Hosseininasab^{}, A. Soltani^{**}*

Abstract

This quasi-experimental research aimed to determine the effects of cooperative learning on development of social skills among science students. The target population consisted of junior high school students in Hashtrood during the educational year of 2006-2007. A total number of 100 female and male students were selected through cluster random sampling. The subjects were randomly divided into two groups of experimental ($n = 49$) and control ($n = 51$). The 40-item social skills development test was used to measure the improvements. The experimental group was taught with cooperative learning method while the control group received traditional teaching. A pretest and a posttest (after six weeks) were performed to evaluate the development of social skills. Dependent and independent t-tests were used to analyze the data. Based on the findings, the social skills in the experimental group developed more than the control group. In addition, there was a significant difference between females and males in the experimental group regarding their social skills development, i.e. social skills developed more among male students.

Key words:

Cooperative learning methods, Traditional learning methods, Social skills development

^{*}PhD, Faculty Member, Department of Psychology, School of Education and Psychology, Tabriz Branch, Azad University, Tabriz, Iran
Email: d.hosseininasab@gmail.com

^{**}Lecturere